

ДОДИР СА СУШТИНАМА

(Војислав Карановић: *Ослобађање анђела*, Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, Краљево, 2013)

У завршној белешци у овој књизи што је сачињавају краћи и сасвим кратки есејизовани текстови „блиски поезији“, Војислав Карановић је читаоцу упутио сигнал који може да допринесе потпунијем разумевању текстова што јој претходе. Он истиче како се, при њеном склапању, подсетио Микеланђелових речи које говоре о томе како је овај у мермеру исклесало анђела. Велики скулптор је указивао на то да је он у мермеру најпре анђела видео, а онда је „клесало“ све док га није „ослободио“. Отуда је песма, као и овакви текстови који је природно прате, последица креативног „клесале језика“; видљиви израз „жеље да се ослободи анђеозаробљен у речима“. А када у тексту „Између две слике“ своју пажњу буде задржао на аналогном одређивању поезије као покушаја да се „из мреже спутавајућих околности ослободи душа“, пажљив читалац ће увидети како је овај песник у разумевању поезије исказао нешто од романтичарских претпоставки о њеној природи, карактеру, улози и вредности. Конкретније казано: о важној улози мистичног и магијског у њеном стварању и разумевању.

Читању и разумевању ових текстова помоћи ће и сазнање да су они писани у различито време и различитим поводима, те отуда они узимају и форме: беседе, свечаног слова, записа, осврта, приказа... Док им је значење и укупни смисао опредељен радом оне интелектуалне и стваралачке воље која се у сведеном изразу вишезначних песама већ репрезентативно потврдила. Због тога су текстови који је чине заокружени и довршени у исказу, а сама књига једноставно и логично устројена као дводелна целина.

У текстовима ове књиге коју чине два композициона скупа: „Срце језика“ и „Небеско биље“ активирају се наоко сродна питања ужег идејног и тематског круга. Али могуће је увидети и то да прву целину текстова чине они који се баве специфичним сагледавањем и одређењем природе и дефиниције поетске уметности, док другу скупину формирају они текстови у којима се укратко расправља и, на изабраним примерима, представља нека од њихових естетских/поетских функција. При томе је константно испољавана њихова упућеност на референцијални круг Карановићеве поезије, односно на питања његове имплицитне стваралачке поетике.

Писани сигурном руком, ови есејизовани текстови Војислава Карановића, ма о чему да реферишу, говоре из оног духовног и мисаоног подручја из којег се гласи и његова сугестивна поезија. Они су њено друго, дискурзивним изразом обележено лице.

Тако ће, већ у првом тексту „Дамари тишине“, читалац моћи да запази у којој се мери одабрани и насловом именовани аспект у поезији Владислава Петковића Диса

подудара са песничким светом и поетичким ликом поезије самог Војислава Карановића. И није у овој књизи то једини избор чињен по сродности. Ма о чијем стваралаштву да је у њој писао, Карановић је у њему препознавао и повлашћивао управо она својства која су и њему самом стваралачки блиска. Почевши од Дисове поезије у чији је опис уведен „сусрет са тишином“, Карановић је у осталим текстовима који чине прву скупину настојао да, сажимајући искуство и знање, дође до њене уверљиве дефиниције поезије, потом и до очитовања њене сталне везе са животом и традицијом, као и њених продуктивних релација са други сродним изразима духа и стваралачке маште. На тај начин је овај песник за кога је речено да мисли у сликама, поред епистемолошких настојања да сажетим описом обухвати флуидну природу поезије, опису специфичних састојака песничког говора, какви су песничка слика и метафора, посветио знатну пажњу.

Казујући у тексту „Раширена крила“ како „поезија рачуна на сугестивност песничких слика“ и да „она своја значења ствара уз помоћ њих“, Карановић је поентирао истичући како „она увек изражава визију света и живота самог песника“. Док је на другом месту, у тексту „Трунка и нико“, указао на то да поезију треба схватати као „креативни напор који се опире ништавилу и као дух који ствари оживљује“, те тако „представља наше највредније космичко завештање“. Одређујући поезији тако високу и највишу меру он је настојао да у стваралаштву изабраних аутора, поред њихових засебних одлика, препозна и опише учинак и ефекте поетског својства. На тај начин су његови текстови постали тим својством изразито обележени. И ако би се природа и карактер ових текстова жанровски и интонативно одређивали, они би могли да се именују као претежније лирски есеји.

А како је аутор концентрисано био усмерен на запажање и издвајање тог лирског својства у у текстовним предлошцима, онда је разумљиво због чега је његова пажња била окренута истицању важности и вредности песничке слике и метафоре, као базичних својстава поетског говора. У једном од најизразитијих његових текстова у књизи, кратком запису под називом „Мрак“, и сам онтолошки статус слике и метафоре у поезији пуноважно је одређен и исказан сликовито и веома сугестивно. Подсећајући на околности да је сам језик „радикално метафоричан“, али и да је свест „метафорички устројена“, Карановић своје уопштавање о могућностима језичке артикулације „унутрашње стварности“ свео на донекле мистификован исказ да је метафора „увек слутња и обећање сусрета са тајном, са оним непознатим.“. И управо је у тој значењски отвореној дефиницији он посредно исказао уверење да се све што сачињава говор истинске поезије не може дефинитивно исказати, ни интерпретативно у потпуности исцрпсти. Због тога је говор поезије увек жива могућност саопштавања важних истина о човековом животу и свету.

А те истине које својеврсном поетско-феноменолошком редукцијом могу да се саопште нису ослоњене само на непосредно егзистенцијално искуство, већ се до њих долази и кроз подстицајни дијалог са песничком традицијом; са уметношћу уопште. Тако да је тај фини рад културе у овим Карановићевим текстовима једнако присутан, колико и трагови непосредног искуства живота. Видан је он и у овлашним прегледима поетске традиције, колико и у издвојеним појединачним примерима из ње изузе-

тим, какав је Вилијам Блејк. Његова лозинка како је свето „све што живи“ укључена је у укупно, целинско поимање света самог Војислава Карановића. А то поимање је у основи пантеистичко. У њему је све у свету „у међусобном дотицају, додиру и прожимању“.

То синестезијско стапање појавних облика живота са његовим одуховљеним доживљавањем заинтересованог и поезији приврженог субјекта, у овим је есејизованим текстовима често чињено, истицано и варирано. Оно је видно и онда када су за предмет сажетог описа узимане наоко опречне теме, какве су рокенрол и књижевност, путовање и медитација... А њих овде функционално спаја, оживљује и надилази надзираван и смисаоно управљан рад маште; „феномен имагинације“, као и рад стваралачким врхунцима, видљивим и закривеним суштинама, посвећеног ума оличеног у сталној човековој потреби да се пита о дубљим узроцима појава, колико и о њиховим вишим, метафизичким условностима и дOMETИМА. Као и о њиховим значењима у савремености. Отуда је у овом текстовима присутна и стална, вишесмерна упућеност на уметност речи; на смисаоно обременен рад језика који је сложена манифестација кретања духа и ума. Стална, плодотворна интеракција између разноликог лица света, радознале, заинтересоване, лепотом понесене и меланхолијом осенчене субјективности и текста. Из таквог, дијалектички заснованог, креативног споја израстају ови културом прожети, мисаоношћу продубљени, интелектуалном стрепњом осенчени, али и апологијом животодавних сила и светлосних обзора живота сржно означени текстови.